Supp. 59,460/B

Digitized by the Internet Archive
in 2019 with funding from
Wellcome Library

https://archive.org/details/b30520629

D. D.

CANONES MEDICI,

Quos,
Diſſertatione Medica,
Venia Exper. Facult. Med.
In Reg. Acad. Upſ.,

PRÆSIDE
Viro Nobiliſſimo atque Generoſo

D. D. CAROLO a LINNÉ,

EQUITE AURATO DE STELLA POLARI,
S:Æ R:Æ M:TIS ARCHIAT. MEDIC. & BOTAN PROFESS.
ACAD. PARIS. PETROP. ETC. MEMBRO, ET FAC. MED. EDING. SOC. HONOR.

PRO GRADU DOCTORIS,
Publicæ diſquiſitioni proponet
AUCTOR

SVENO AND. HEDIN, Phil. Cand.
Stipendiarius Kåhreanus
Smolandus.

In Aud. Carol. Maj. D. 29 Nov. 1775.
H. A. & P. M. S.

UPSALIÆ,
Apud JOH. EDMAN, Regiæ Acad. Typogr.

2

S:Æ R:Æ M:TIS.

ARCHIATRO,

Equit. Aurat. de Stella Polari,

Regii Collegii Medici Præſidi,

atque

Acad. Imper. Nat. Curioſ. Reg. Societ. Scient. Upſ.

Nidroſ. ac Reg. Acad. Holm. Membro.

Nobiliſſimo & Experientiſſimo Domino

D. ABRAHAMO BÆCK,

PATRONO SUMMO.

Vir magne, eſt, vereor, Tibi munera parva clientem
Maxima promerito reddere, grande nefas.
Oſtia ſed timido qui pulſat pollice, fœtum
Audacem Domini gratia certa facit.
Sit licet incomtus, tamen hic Tibi pingere poſſit,
Quam patrius ſancto ferveat igne focus.
Namque ut Te facilem das cuilibet atque ſerenum,
Conſilium vel Te qui prece poſcit opem;
Me ſic haut aliter, Patronum ſumme, foviſti,
Progeniem caram quam ſolet ipſe parens.
Sit mea nunquam non tanto fortuna favore
Tuta Tuo, curæ pars ego ſimque Tuæ!
Te dulcis maneant & longæ præmia vitæ,
Et Prolis videas commoda multa, precor!

Permanſurus, dum vixero

NOBILISSIMI ET CELEBRATISSIMI NOMINIS TUI

cultor & cliens humillimus

SVENO AND. HEDIN.

§. I.

Omnium Scientiarum, quæ poſt tot Annorum experientiam, tantosque Summorum Virorum Labores humanum Genus ornant, nulla exiſtit adeo conjecturalis, quin quosdam ſaltem Canones oſtendere queat, quibus innixa, dogmata ſua explicare ſatagit. Matheſis ſuos habet certiſſimos, Phyſica ſuos, ceteræ. *Medicinam*, ſcientiam licet omnium præſtantiſſimam, meris tamen ſuperſtructam conjecturis, omnique deſtitutam certa ratione, ipſe *Plinius* & omnes fere, qui priſtino vixerunt tempore, crediderunt. Hoc noſtro, quo jam vivitur, ſcientiis licet maxime illuſtrato, forſan nec deſunt oſores, quos, vi Veteris Adagii, ignorantes merito vocamus. Scientia Medica ingenia prorſus Secularia Statoresque habuit, ſic ut nulla ſit Medicinæ pars, quin a Summis in Ordinem redacta Magiſtris. Hinc etiam noſtro aevo ad illud faſtigium eſt evecta, ut ceteris minime ſit poſtponenda. Etenim omnibus erroribus celebratiſſimorum Virorum opera fere jam remotis, Medicina adſertis æque indubitatis ſuperſtruitur, ac ipſa *Phyſica experimentalis*. In præſenti hac diſſertatione *Canones* quosdam *Medicos* proponere in animum induxi; Ejus enim ſunt indolis, ut Medicus, his ignoratis, firmo nunquam talo inſiſtere queat, dum, e contrario, horum ſolertia nixus, Ægrotos optatam valetudinem feliciter recuperaturos certus ſperare poteſt.

§. 2.

Natura optima morborum Medicatrix.

Sapientiſſimus Creator, cunctis animalibus facultatem quandam innatam eſſe voluit, quæ cuſtodis inſtar, ad omnia ea adtenderet, quæ in corpore fiunt, ne aut exceſſu aut defectu machina deſtrueretur. Ex effectibus ſuis hanc novimus, illamque *Naturæ* nomine inſignire ſolemus; Quid autem ſit natura, quisquis, ingenioſiſſimus licet, ſe neſcire fateri cogitur. *Mentem* & *Naturam* in corpore functiones prorſus diverſas peragere, neminem, vel paulum adtendentem, fugit. Mens cogitat & de rebus extra ſe judicat, Natura autem in perpetua eſt actione, adeo ut, hac ceſſante, ipſa ceſſet vita. Docta eſt a nullo licet edocta. Hinc infantes, qui acido in primis viis laborant, nullaque nec experientia nec inſtitutione edocti, carbonaceam quamcunque & calcaream materiam ingurgitare videmus, acidum ut temperetur. Decipi non poteſt natura, & ea, quæ corpori ſalubria ſunt, optime novit: Noxium quodpiam, ſi in corpore fuerit receptum, maximos facit conatus, ut expellatur, anxia ſemper ipſius conſervationem quærens. Si vulneratum fuit corpus, in ſanando vulnere intenſiſſima, novas generat fibras, cuteque cicatricem obducit nova, id, quod Medicus nulla ſua arte efficere poteſt; Oſſa fracta conglutinat & omnia in corpore læſa reparat. De Chirurgo legimus, qui omnia incaſſum tentaſſet in curando inteſtini recti prolapſu, tandem candente ferro ſe inteſtinum ablaturum ſimulavit, quo terrefactus Æger, inteſtinum ſua ſponte repoſuit Natura.

§. 3.

Natura repugnante, Medicina nil valet.

Quo verius eſt naturam optimam eſſe Morborum medi-

medicatricem, eo certior evadit hujus Canonis veritas. Medicus quamvis Theoria & Praxi conſummatiſſimus, invita tamen natura ſelectiſſimis Medicamentis nihil proficit. Chirurgus emplaſtris omnique ſuo adparatu, in minimo vulnere ſanando nihil efficit, ubi Natura Medicinam reſpuit. Vomitus adhibitis paregoricis & opiatis non ſiſtitur, quamdiu putridum quodpiam in ventriculo latet, perpetuo nauſeam movens. Hæmorrhagiæ nulla Medicina ſanabilis, mentionem facit Boerhave. Puerum quendam vulnere laborantem, qui nullo negotio a Chirurgis ſanari potuit, tandem ſanavit Gen. Dus: Præſes, fruſtula osſea ſublata, quæ coalitionem impedierat. Strumæ puerorum omnem ſæpe illudunt artem; ad ſequentia itaque adtendendum.

§. 4.

Quo natura vergit, eo ducenda.

Medico curæ nihil magis eſſe debet, quam ut naturam preſſo quaſi pede ſequatur, ſi enim optat ut ſua remedia felici coronentur ſucceſſu, ſciat ſe Naturæ eſſe Miniſtrum. Quamdiu imperturbatum manet corpus, ſanum eſt, ubi autem vitio Diætæ turbata fuerit ſanitas, morbus exiſtit; Hic autem nihil aliud eſt, quam vehementior naturæ niſus, quo malo ſe liberet, id quod aut *vomitu* vel *diarrhoea*, aut *ſangvine* vel *ſero* peragere plerumque ſolet. Hinc Medicus ad ægrotum vocatus, ſi viderit, ipſum nauſea & vomitu laborare, ſibi non minus, quam ægroto male conſuleret, ſi talia præſcriberet medicamenta, quibus vomitus ſiſteretur, natura enim ſatis ſuperque convincit, ſe vomitu eſſe curandam. In Febribus ubi ſemper a miaſmate deglutito exiſtit ad vomitum niſus, ante omnia, Emetica propinanda, quæ naturam ſublevare posſunt. Si in his criſin per ſudorem futuram animadvertimus, quæ diaphoreſin augent mini-

me intermittenda. Hæmorrhoides, nunquam licet ſint procurandæ, ſi tamen tanta ſangvinis moles ad vaſa hæmorrhoidalia fuerit progreſſa, ut nimium doleant, repellentia prorſus erunt rejicienda, quippe quæ hæmoptyſin aliaque longe intolerabilia mala producere poſſunt, ſed potius Natura, hirudinibus adplicatis, ſublevanda.

§. 5.

Natura, data porta, eo ruit.

Varia ſunt exempla hujus Canonis veritatem comprobantia. In Apoplexia ſangvinea, cauſſam ſuam, a ruptis intra calvariam vaſis, repetente, Medici Sangvinis miſſione certius ignorant medicamen, quo per amplum vulnus a capite derivetur ſangvis, dum venæ extravaſatum abſorbent, quo facto, a preſſione liberatur Cerebrum. Quando a contuſſione, ſangvis in telam celluloſam fuerit effuſus, Venæ ſectione utimur, quo, ſangvine venis reſorpto, inflammatio reſolvatur. Gonorrhoea virulenta, ſi adſtringentibus intempeſtive fuerit intercepta, virus eo ruit, quo porta patet; Hinc apud Auctores non infrequens fit mentio, idem per naſum, coryza heic ſtimulante, pleno quaſi alveo fluxiſſe. In Phthiſi a diſtiliantibus acribus humoribus ſetacea congruentia judicant Practici, ut, hac data porta, a pulmonibus vertatur malum. Per ulcera cacoëthica ipſum ſæpe effluxiſſe chylum, nullo non tempore obſervatum.

§. 6.

Evacuationes binæ ſimul vix perſiſtunt.

Unicus ſi excipiatur morbus, cholera ſcilicet, axiomate clarior hic Canon. Salva Natura, fieri non poteſt, ut binæ ſimul perſiſtant evacuationes, unde etiam de hac veritate certiores facti Medici, vomi-

mitum curant diarrhoea. Ubi hæmorrhagiæ narium nulla alia medela, venam ſecari Artis periti jubent, ſat gnari ex binis evacuationibus effectus.

§. 7.

Dolor dolorem trahit.

Medici, ſi hac deſtituerentur ſpe, deſperatis rebus in Podagra & Arthritide retrogreſſa, Ægrum fato ſuo relinquerent; ſi autem dolorem, illo intenſiorem excitare Poſſunt, quam quem materia morbifica excitavit, hoc loco morbus ceſſat. Hinc etiam ſua moxa veteres podagram ad pedes revocarunt facile, id quod veſicatoriis & ſinapiſmis, noſtrates æque facile obtinent. In Variolis, dum puſtulas a facie derivare cupimus, pediluviis & Sinapiſmis pro ſcopo utimur, effectu raro deficientibus. In Ophthalmia, Synocha, cucurbitulis ſcarificatis, immo etiam in Gonorrhoea intempeſtive clauſſa, ceris medicatis fluxum provocamus.

§. 8.

Omne evacuans debilitat.

Quæcunque fuerit evacuatio, corpus enervat & debilitat, hinc etiam ob catamenia feminæ viris longe ſunt debiliores. Qui Diarrhoea per quosdam tantum dies laboravit, pallore faciei & membris tremulis debilitatem ſat prodit. Gonorrhoea laborans inveterata, vires adeo perdit, ut tremorem artuum fere per totam vitam ferre cogatur. In Febribus inflammatoriis, ubi circulatio ſangvinis intenſiſſima, repetitis Venæ ſectionibus, tandem coërcetur. Juvenis cujusdam Boerhave meminit, qui paralyticum habuit brachium poſt evacuationem nimiam ſangvinis, vulnere factam. Tabaci fumatores fere ſemper macilenti ſunt, pariter ac qui rebus venereis nimium indulgent. In india Orientali, ubi ſolis æ-

ſtus

ſtus maximus eſt, incolæ ob ſudorem nimium ſola cute oſſibusque conſiſtere crederes.

§. 9.

Venena curant, eſculenta conſervant Corpus.

Ut hic rite intelligatur canon, explicandum erit, quæ ſit differentia inter venena & eſculenta. Venena ea adpellamus, quæ minima licet adhibita quantitate a corpore reſpuuntur, dum contra, eſculenta ea reparant, quæ quotidie motu & frictione a corpore teruntur. Omnia medicamenta, ut venena conſideranda ſunt, quia corpus alterant, agendo vel in fluidis vel in ſolidis, vel maxime in ſyſtemate nervoſo, præter acria. Hæc ipſa venenatiſſima, obſervatis obſervandis, optimam nobis præbent Medicinam. Elaterium exempli cauſſa nominasſe ſufficiat. Cum his haud aliter comparatum eſt, ac cum novacula, quæ quo acutior fuerit, eo melior & hebetiori ſemper præferenda.

§. 10.

Natura expellit Toxica ſimulque impura.

Nuperrime explicavimus illam eſſe venenatorum indolem, ut a natura ſtatim expellantur. Heterogeneo itaque in corpore exiſtente, toxica propinanda judicat Medicus. Etenim natura hæc nullo modo perferente, eo ipſo, quo toxica exterminare ſtudet, impura quæcunque ſimul expellit. Hoc ſat lucide ex purgationibus adparet, ubi non ſolum primæ viæ purgantur, ſed ipſa quoque ſangvinis maſſa, id quod rationibus ex Phyſiologia petitis facile explicatur. Hinc etiam in Odontalgia rheumatica Sialagogis eliminatur malum; fontes enim natura aperit omnes, ut abluantur acria, dum ſimul materia noxia ejicitur. In febribus intermittentibus propinato emetico, naturam ſimul cum veneno, viſcidam

ex-

expulliſſe materiam, notarunt obſervatores, qua ſublata, ſanitatem mox recuperarunt ægroti.

§. 11.

Venenatiſſima a minima doſi, ſufficiente vehiculo incepta, heroica evadunt.

E toto regno vegetabili nullum adeo cognoſcitur perniciosum venenum, quin moderata doſi & ſufficiente vehiculo ſublutum, propinari queat. Abſit, ut Veterum ſequamur ſententiam, fugiendo venena, etenim non datur venenum niſi a doſi, & dum a minima incipimus, lente progrediendo ad majorem, maxime heroica habemus: *Opium*, *Spigelia*, *Hyoſcyamus*, ceteræ, effectus, fidem ſuperantes omnem præſtiterunt, ubi in manu periti fuerint rite adminiſtratæ, dum contra, *Medicamenta heroica in manu imperiti ſunt, uti gladius in dextra furioſi.* Sæpe dum Hannibal ante portas, ab orci quaſi faucibus heroicorum uſu fuit ereptus æger. In Variolis confluentibus *opium* ſacra ancora; in paſſione Illiaca, a ſpasmis ſcilicet originem ducente, forſan ab aliis cauſſis, unicum. Quid ſi heroica talia fugeret Medicus? brevi certe cum ægroto eſſet actum. Cautelæ tamen heic variæ obſervandæ, ut ſtatus ægroti quam maxime reſpiciatur, ſi enim ſplendeſcere incipiunt oculi & pupilla dilatari, ſciat Medicus ſibi eſſe adquieſcendum. Mercurius ſublimatus, venenum quamvis inexſtirpabile, ſufficienti tamen ſi adhibetur vehiculo, ut adeo particulæ diluantur & doſis ſimul moderata, in Lue venerea id præſtat, quod aliud prorſus præſtare nequit remedium.

§. 12.

Conſvetudo debilitat Medicamentum, ſæpe mutatum arguit ignorantiam.

Medio hic Medicus tutiſſimus ibit; ab altera enim

parte

parte conſvetudinem ſibi oppoſitam habet, ipſa venena irrita facientem, ut de Rege Mithridate narrant hiſtoriæ, ab altera caveat, ne, priusquam explorata ſatis Medicamenti vi, novum propinet, ſicque ægroto & adſtantibus incertam ignorantiam prodat. In chronicis morbis maxime medicamentis opus eſſe, experientia docuit, ſi autem Medicus, ſine debita adtentione, eadem ſæpius repetit medicamenta, conſvetudine tandem fracta natura, iis nihil efficit, quæ alii inſveto porrecta, præſentiſſimum oſtenderent effectum. Turci, apud quos adeo obtinuit opii uſus, ultra duos ſcrupulos progrediuntur, id quod tertia parte apud nos ſumtum, certam adferret mortem. Abſtemio ſpirituoſa minima doſi Medicinam præbent, Helluoni, vel maxima quantitate ſumta, parum corpus alterant.

§. 13.

Medicamentum curat Speciem, raro Genus Morbi.

Species morbi a cauſſis deſumendæ ſunt, & prout hæ variant, variæ quoque exiſtunt ſpecies, ſuum quæcunque requirentes medicamentum. Res autem ut clarior evadat, exemplis eſt colluſtranda. Si quis *Vertigine* fuerit correptus, ſiſyphi ſaxum volueret Medicus, generali quodam remedio Genus morbi curaturus, ubi cauſſæ diverſiſſimæ adeo naturæ, Species æque diverſas faciunt. Etenim nullus non videt, alia adhibenda remedia, dum a vitiis intra calvariam exiſtentibus, originem trahit, (Si quid in his Medicus potuerit,) alia a plethora, a Scabie retropulſa alia, a collari denique nimis adſtricto alia. *Epilepſiæ* nec minus variæ ſunt cauſſæ; *Poeoniam*, *Valerianam* extollunt Medici, parum tamen profuturas, ubi depreſſio calvariæ, vel caries ejusdem morbum generant. Gummi Ammoniacum, ſacra licet in Aſthmate humorali ſit ancora, irritum tamen Medico foret,

ſi

ſi a Vomica cauſſam repeteret ſpecies morbi. Tinctura cantharidum præſtantiſſimum licet omni tempore habita eſt diureticum, ſin autem in Iſchuria a Veſicæ inflammatione præſcriberetur, idem eſſet, ac fomentum igni præbere. Hanc quoque reputandam ſtatuimus cauſſam neglectus Selectiſſimorum Medicamentorum; Medicus enim ignarus, in qua demum Specie Morbi hoc vel illud ſit Specificum, poſtquam repetitis vicibus in diverſa longe ſpecie tantavit incaſſum, ut nocuum prorſus in deſvetudinem venit.

§. 14.

Qualitate vis Medicamenti detegitur, experientia confirmatur.

Ab odore & ſapore omnes cognoſcuntur plantarum qualitates, quæ Medicum nunquam decipiunt. *Syſtemate enim, qualitate & experientia, eruitur omnis uſus plantarum.* Cui hac de re Aqua hæret, non dubium quin vitia cerebro hæreant. Rem autem tantæ utilitatis Generi humano, cui detegere reſervatum fuit, plus præſtitit quam qui metallorum fodinas ditiſſimas detexit. Ubicunque terrarum jam Medicus deget, a priori de obviis ſibi plantis judicare poteſt. Hinc ſi amariſſimam invenerit, illam in omnibus illis morbis profuturam judicat, qui acido cauſſam debent. Tetrum ſi ſpargit odorem, ipſam veneni quodpiam habere, luce clarius eſt. Si autem experiri ſimul licet, quæ a qualitate medicamenti conſtat, omne adeo dubium removetur, ut firmiſſima fiat medicina.

§. 15.

Qvi miſcet contraria contrariis, idiota eſt.

Scientia Medicorum Veterum in eo fere conſiſtebat, ut maximam Medicamentorum molem in unam

formulam congererent, diverſiſſimæ prorſus compoſitionis, qualitatisque; *Mithridatium* & *Theriaca Andromachi* hoc ſatis probant. Compoſita e Medicina fere proſcriberentur, ſimplicia optime agunt, & ubi hæc præſcribit Medicus artis ſuæ peritus, de remedii effectu non dubitat. Nam ut ſvadet *Villanov.*; *qui poteſt mederi ſimplicibus, doloſe & fruſtra quærit compoſita*. Cui ſententiæ accedit *Hoffmannus*: *qui longas remediorum formulas præſcribit, aut dolo peccat aut ignorantia*. Addi poteſt; ſi a compoſitis tandem ſequeretur effectus, cuicunque demum ingredienti ſit adſcribendum, detegi vix poteſt, unde in Medicina confuſio maxima. Aſt ubi contraria miſcentur, ignorantiæ notam vix ullo modo effugit Auctor. Pingvia & acria, acida & Amara in eadem formula congeſta, non poſſunt non idiotam prodere. Ubi in pilulis ſalia præſcribuntur facile deliqueſcentia, in emulſionibus quæ album mutant colorem, nec melius res ſe habet.

§. 16.

Contraria Contrariis curantur, Morbi Morbis.

Omnia in tota rerum Natura contraria eſſe, demonſtratione vix egere videtur. *Calor* & *frigus*, *lux* & *tenebræ* invicem opponuntur. *Calx* & *humus*, hic plantis deſtructis originem debet, illa Animalibus. In homine ſunt *Cerebrum* & *Corpus*, *cruor* & *ſangvis*, verbo: omnia oppoſita. Contraria autem contrariis curari æque eſt indubitatum. Qui *Apoplexia* laborat, ſi in *paralyſin* abit malum, Apoplexia curatur; id quod accidit, Si *Synocho* fuerit correptus æger. *Mania* tollitur *Dyſenteria*, *Epiphora Diarrhoea*, *Pleuritis Hæmorrhagia*. *Convulſiones*, ultima naturæ conamina, *Lethargo* ſopiuntur & contra. *Hydrops* curatur *Diabete*, *Polyſarcia Marasmo*, *Cephalalgia Coryza*. *Flatulentia* tollitur *Ructu*, *Nauſea Vomitu*, *Amblyopia*

Epi-

Epiphora. Adeo ut ſi contrarios ſemper excitare posſet Medicus morbos, nullus vix exiſteret incurabilis.

§. 17.

Ubi unica via ſalutis, illa licet cum periculo tentanda.

Eo cum proceſſit malum, ut hic obtineat Canon, Ægro neceſſario moriendum, ſi quæ ſupereſt ſalutis via intentata relinquitur. In Ulceribus malignioris indolis, dum cortice peruviano impediri nequeat, quin Sphacellus irruat, amputatio tandem eſt adhibenda, ne a Membris per totum diſpergatur corpus. In Veſica, ſi calculus latet Lithontripticis omnibus fruſtra tentatus, ejusque molis, ut per uretram progredi nequeat, ad ſectionem tandem veniendum, & ſic in ceteris. Famæ autem ſi conſultum cupit Medicus, adſtantes certiores faciat, neceſſe eſt, in quanto jam diſcrimine verſetur æger, ſi enim progreſſu ultima tentaverit, Animam ſciant ægroti ipſum a tartaris quaſi revocaſſe, ſin vero fruſtra fuerit ipſius opera, ne dicant: Medicum occidiſſe, quem ipſius ſors interemit.

§. 18.

Temporibus Medicina valet, data tempore, prodeſt.

Suo tempore & congruentibus Medicamentis nihil fere incurabile eſt. Tempus lucrari ſi Medico licet, illa ſæpe ſervari poteſt vita, cui, per ſemihorium ſibi relicta, miſere pereundum erat. Inflammatio initio probatis remediis facile reſolvitur, ſin autem in Sphacelum abit, vix medela Supereſt. Hydrops increſcens brevi cedit medicinæ ſelectæ, ubi autem altiores egerit malum radices, Medicorum evadit Scandalum. Phthiſis, dum prima ſuæ ſigna prodit, medicamenta raro irrita, confirmata autem

tem *Aeſculapium* illudit ipſum. Ætas ægroti non parum juvat. Vulnera, fracturæ aliaque innumera mala in puero facile curantur & juvene, ubi blandi humores & natura prona Medicamenta ſublevant; In ſene e contrario, licet vel minimum eſſet malum, irrita tamen pleraque; Natura enim debilitata ad interitum ſuum properans, minimo deſtruitur. Hæc autem breviter de *Canonibus Medicis*, Tibi, B. L. tradimus, plura adferri poſſent, vetat autem tempus, prohibet Res anguſta domi. Itaque manum de Tabula.